

**Uitvoeringsagenda
Doetinchem Natuurlijk Duurzaam
2018-2019**

December 2017

Voorwoord

'Op naar een duurzame toekomst'; dat is de openingszin van het Koersdocument Doetinchem Natuurlijk Duurzaam. Kort na de vaststelling van dit koersdocument door onze raad (voorjaar 2016) is de eerste bijbehorende Uitvoeringsagenda voor 2016-2017 vastgesteld, gericht op de thema's energietransitie en verbinding (juni 2016).

Sinds die tijd hebben we in Doetinchem flinke stappen gezet. En dat moet ook, want achter de horizon komt het Doetinchem van 2030, waarin we duurzaam én energieneutraal willen zijn, snel dichterbij.

Gelukkig gebeurt er veel, op kleine en grotere schaal. En niet alleen door inwoners, maar ook door bedrijven en organisaties. Steeds meer duurzame projecten en initiatieven zien het licht. Zo verrees bij de herinrichting van de stationsomgeving een fraaie busluifel met een geïntegreerd zonnedak. De ter plaatse opgewekte energie wordt gebruikt voor de energievraag in de openbare ruimte, zoals voor verlichting.

Een groeiend aantal Doetinchemse woningeigenaren investeert in de verdere verduurzaming van de eigen woning, mét of zonder duurzaamheidslening. Op een aantal plaatsen zijn iconische en duurzame panden gebouwd, zoals het MFA in Gaanderen, multifunctioneel centrum 't Noorderlicht en het duurzame clubgebouw van DZC'68.

En als gemeente geven we zelf het goede voorbeeld door diverse gemeentelijke accommodaties vergaand te verduurzamen, waaronder het gemeentehuis, de loods aan de Havenstraat bij BUHA en diverse sportaccommodaties.

Het verbindend platform Goedemorgen Doetinchem biedt inmiddels een netwerk voor Doetinchemmers, die allemaal breed op het duurzaamheidsvlak bezig zijn. Zo worden onder meer actieve stappen gezet om Doetinchem een Fairtrade gemeente te laten zijn. Daarnaast wordt de groene burgemeester steeds vaker gesignaleerd bij feestelijke openingen en evenementen binnen en buiten het stadhuis.

Kortom, Doetinchem is steeds bewuster bezig met duurzaamheid én is er naar gaan handelen. Precies zoals we in 2016 hadden gehoopt. Toch mogen we niet treuzelen. En waarom zouden we? Er liggen nog zoveel kansen om Doetinchem te verduurzamen.

Daarom prolongeren we ons appèl: Samen d'ran voor een duurzaam Doetinchem!

Frans Langeveld, namens

College van Burgemeester en Wethouders

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1 Inleiding.....	4
Koersdocument als kader	4
Leeswijzer	4
2 Terugblik op de uitvoeringsagenda 2016-2017	5
Twee jaar op weg met de koers 2030	5
Waar staan we nu	5
Doetinchem bruist van energie!	5
Samenvatting resultaten gemeentelijke initiatieven	6
Samenvatting resultaten initiatieven met de samenleving	6
Samenvatting resultaten initiatieven door de samenleving.....	7
Waar borduren we op voort	8
3 Lijnen naar de toekomst.....	9
Blijvende focus op energie én verbinding	9
Kantelen van proces energietransitie opgave	9
Regionaal waar het kan	10
Werklijnen voor de uitvoering.....	10
4 Samenvatting Uitvoeringsagenda 2018-2019	11
Energietransitie spoor	11
Routekaart Doetinchem energieneutraal 2030	11
Verbindingen spoor	12
Uitwerking marketing & communicatie strategie	12
Energiebesparing in de gebouwde omgeving.....	12
Duurzame energie opwekking	13
Duurzame warmte	14
Direct aanpalende initiatieven bij energietransitiespoor	14
5 Werk in uitvoering	16
Aanpak, organisatie en uitvoering	16
Marketing & Communicatie	17
Financiën.....	17
Monitoring	18
Bijlagen	19
Bijlage 1 Evaluatie Uitvoeringsagenda 2016-2017	20
Bijlage 2 Dynamische uitvoeringskalender 2018-2019	26

1 Inleiding

Koersdocument als kader

Onze raad heeft op 18 februari 2016 het Koersdocument 'Doetinchem Natuurlijk Duurzaam' vastgesteld. Met dit Koersdocument laten wij als gemeente aan onze samenleving zien wat duurzaamheid voor ons betekent en wat we op lokaal niveau kunnen bijdragen aan een duurzame toekomst.

Het Koersdocument zet in op twee sporen:

1. Als lokale overheid pakken we de rol op van de verbinder die andere partijen ondersteunt en enthousiasmeert bij hun duurzame initiatieven.
2. De gemeentelijke focus voor duurzaamheid richten we op de energietransitie opgave, met als doel om in 2030 energieneutraal te zijn in de Achterhoek.

In de Uitvoeringsagenda 2016-2017 is aangegeven welke initiatieven in 2016 en 2017 worden opgepakt om de gewenste verbreding, verdieping en versnelling in gang te zetten. De raad heeft bij de Voorjaarsnota 2016 voor de komende jaren extra middelen beschikbaar gesteld om dit ook waar te maken.

De opgave om energieneutraliteit te bereiken in 2030 betekent een enorme opgave voor de hele maatschappij. In de nu voorliggende Uitvoeringsagenda 'Doetinchem Natuurlijk Duurzaam' 2018-2019 komt deze energietransitie opgave nog nadrukkelijk en concreter naar voren.

Wij verwachten dat deze Uitvoeringsagenda extra handvatten biedt aan inwoners, bedrijven en instellingen om ook in komende jaren te werken aan een duurzame toekomst.

Leeswijzer

We zijn twee jaar op weg met de koers 2030, in hoofdstuk 2 geven we inzicht in waar we nu staan, en waar we komende periode op voortborduren. In een afzonderlijke bijlage (1) worden de resultaten van afgelopen periode nader toegelicht. De lijnen voor de toekomst worden beschreven in hoofdstuk 3. De samenvatting van de Uitvoeringsagenda 2018-2019 is opgenomen in hoofdstuk 4, een afzonderlijke bijlage (2) biedt inzicht in de daarbij behorende dynamische uitvoeringskalender. In hoofdstuk 5 geven we aan hoe we de uitvoering van deze agenda voor ogen zien, in termen van organisatie, marketing & communicatie, financiën en monitoring.

2 Terugblik op de uitvoeringsagenda 2016-2017

Twee jaar op weg met de koers 2030

Met de vaststelling van het Koersdocument 'Doetinchem Natuurlijk Duurzaam' op 18 februari 2016 hebben we qua duurzaamheidsbeleid een koers ingezet op twee sporen:

1. energietransitie opgave Doetinchem energieneutraal 2030
2. verbindingen

Als gemeente zien we daarbij de energietransitie opgave als speerpunt om zelf actief op te pakken en aan te jagen. Veel activiteiten binnen het spoor energietransitie worden via het verbindingenspoor opgepakt, in samenwerking met strategische partners. Daarnaast worden via het spoor van verbindingen overige duurzaamheids-thema's opgepakt die onderdeel zijn van een duurzame samenleving. Afhankelijk van onze bijdrage nemen wij daarbij de rol aan als initiator, aanjager en/of 'verbinder'. Zo houden we onze focus scherp, en wordt tegelijkertijd op alle verschillende duurzaamheidsthema's voortgang geboekt.

In de voorgaande Uitvoeringsagenda (2016-2017) is een eerste concrete uitwerking gegeven in de vorm van initiatieven en projecten die op basis van het koersdocument worden opgepakt. Daarnaast liep nog een groot aantal acties, projecten en contacten vanuit de voorgaande uitvoeringsagenda. De afgelopen periode is gezorgd voor een goede afhechting van deze nog lopende trajecten.

Waar staan we nu

Doetinchem bruist van energie!

Afgelopen periode zijn diverse projecten in uitvoering genomen, die hebben geleid tot directe verduurzaming van bijvoorbeeld woningen, scholen of andere gebouwen. Daarnaast zijn activiteiten opgepakt om het proces te stroomlijnen, gericht op de benodigde samenwerking met partners om de gewenste versnelling op de energietransitie opgave in beweging te brengen én te houden.

De uitvoeringsagenda 2016-2017 maakte qua initiatieven en activiteiten onderscheid in:

1. Gemeentelijke initiatieven
2. Initiatieven met de samenleving
3. Initiatieven door de samenleving.

In deze paragraaf bieden we een samenvattend overzicht van resultaten binnen bovenstaande categorieën. In bijlage 1 van deze Uitvoeringsagenda is een uitgebreide evaluatie van de Uitvoeringsagenda 2016-2017 opgenomen.

Daar waar mogelijk is inzicht gegeven in de bij ons bekende (kwantitatieve) resultaten in termen van besparing of reductie van CO2 uitstoot. De kwantitatieve resultaten zijn nog niet zichtbaar binnen de landelijke klimaatmonitor van Rijkswaterstaat, omdat het één tot anderhalf jaar duurt voordat energie(verbruiks)gegevens kunnen worden getoond. Wel is te zien in de lokale energie etalage (www.lokaleenergieetalage.nl) dat het energieverbruik in de gebouwde omgeving (voor woningen en bedrijven) licht daalt ten opzichte van het peiljaar (2010).

Samenvatting resultaten gemeentelijke initiatieven

In samenwerking met verduurSaam Energieloket zijn verschillende initiatieven gestart rond verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Afgelopen periode hebben 300 woningeigenaren met behulp van een duurzaamheidslening maatregelen aan de woning getroffen. Dit heeft geleid tot een jaarlijkse besparing van bijna 35.000 m³ gas en ruim 600.000 kWh elektriciteit. Een groep van 200 huiseigenaren heeft daarnaast een subsidie ontvangen via de subsidieregeling Achterhoek bespaart. Daarmee zijn 229 maatregelen genomen, variërend van HR++ glas, dakisolatie, spouwmuurisolatie, gevelisolatie en/of vloerisolatie¹.

Daarnaast hebben we als gemeente afgelopen periode onze voorbeeldrol opgepakt en zijn we gestart met het verduurzamen van elf gemeentelijke accommodaties, de BUHA-loods aan de Havenstraat en een aantal buitensportaccommodaties. Ook met de realisatie van 't Noorderlicht (in combinatie met energiesysteem zwembad Rozengarde), het MFA in Gaanderen en de duurzame busluifel bij het station in Doetinchem, is een duurzaam visitekaartje afgegeven.

Verder zijn stappen gezet op de ontwikkeling en inpassing van een zonnepark aan de Europaweg en op bedrijvenpark A18. Naast de duurzaamheidslening voor particuliere woningeigenaren is in het najaar van 2017 de duurzaamheidslening voor verenigingen en maatschappelijke organisaties van kracht geworden. Daarnaast wordt op regionaal niveau gewerkt aan de inrichting van het regionale energiefonds. Met dit fonds stimuleren we grootschalige energie opwekprojecten welke benodigd zijn om de transitieopgave te versnellen.

Ten aanzien van de opgave van duurzame energie opwekking in Doetinchem is eind 2016 het opiniërend traject gestart met de gemeenteraad. Dit heeft geleid tot de vaststelling van de gidsprincipes ten aanzien van grootschalige duurzame energie opwekking in Doetinchem (21 september 2017). Met deze gidsprincipes wordt de komende periode, in dialoog met buiten, uitwerking gegeven aan de Routekaart Doetinchem energieneutraal 2030. Tevens is eind 2016 gestart met de uitwerking van een regionaal ruimtelijk beleidskader voor inpassing van duurzame energie opwekprojecten in de Achterhoek. Parallel wordt momenteel gewerkt aan een gemeentelijk ruimtelijk kader voor inpassing van energie opwek projecten binnen Doetinchem. Dit traject wordt intern, in nauwe samenspraak met overige beleidsthema's als landschap en cultuurhistorie, vormgegeven.

Samenvatting resultaten initiatieven met de samenleving

In het najaar van 2016 is actief gestart met het platform GoedemorgenDoetinchem, als verbindend element voor alle duurzame initiatieven in Doetinchem. We hebben bij de uitwerking van dit platform (en bijbehorende activiteiten) de resultaten betrokken van het duurzaamheidsonderzoek gehouden onder het inwonerpanel Doetinchem Spreekt. De uitkomsten van dit onderzoek, uitgezet eind 2016, vormen een belangrijke steun voor de duurzaamheidsambities van onze gemeente. Maar liefst 83 procent van de deelnemers aan het onderzoek geeft aan het (zeer) belangrijk te vinden dat de gemeente de ambitie nastreeft om in 2030 energieneutraal te zijn. En 66 procent van de deelnemers geeft aan zelf ook te willen overschakelen naar duurzame energie.

¹ Vanuit de subsidieregeling *Achterhoek bespaart* is geen zicht op de jaarlijkse kwantitatieve besparing in m³ gas of reductie CO₂ uitstoot, als gevolg van de uitgevoerde maatregelen.

Naast een aantrekkelijk platform van GoedemorgenDoetinchem, een actuele facebookpagina, en een maandelijkse publicatie in DoetinchemsVizier, is aanvullend communicatiemateriaal gemaakt om bekendheid te vergroten voor de duurzaamheidsambities van Doetinchem. Dit platform biedt ook het podium voor partners uit Doetinchem om goede voorbeelden te delen, zoals de bouw van het duurzame gebouw van DZC'68 of de verduurzaming van gebouwen van Primair Onderwijs Achterhoek (Pro8). De afgelopen periode is bovendien dankbaar gebruik gemaakt van de inzet van de Groene Burgemeester, onder meer bij de opening van de busluifel en 't Noorderlicht, maar ook op evenementen zoals de open dag bij de Zumpe, bij Buha bv of de Solar boten race op FestIMME.

In het verlengde van het opiniërend traject met de raad rond de opgave van duurzame energie opwekking is gestart met de Energiedialoogtafel Doetinchem. Binnen het netwerk van deze dialoogtafel wordt komend jaar uitvoering gegeven aan de Routekaart Doetinchem Energieneutraal 2030. Inmiddels zijn 52 deelnemers (inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennis & onderwijsinstellingen, en andere partijen) in dit netwerk betrokken.

Samenvatting resultaten initiatieven door de samenleving

Sinds eind 2016 is een werkgroep met actieve vrijwilligers uit Doetinchem bezig met de laatste stappen die gezet moeten worden richting het behalen van de status van Fairtrade gemeente. Eind 2017 is de oprichting van de Stichting Fairtrade Doetinchem voorzien.

In de markt zijn afgelopen jaren collectieven van bedrijven ontstaan gericht op het aanbieden van producten & diensten voor energiebesparing en duurzame energie opwekking. Zo is het Isolatie-Collectief in de periode van februari tot en met maart 2017 actief geweest in de gemeente Doetinchem. In totaal zijn er via dit collectief 28 woningen verduurzaamd in de vorm van spouwmuurisolatie, vloerisolatie, bodemisolatie en zonnepanelen. Jaarlijks levert dit voor deze woningen een besparing van 13.000 m³ gas, en leidt dit tot een CO₂ reductie van ruim 23.000 kg/jaar. Ook is sinds het najaar van 2017 een winkel van Zonneplan gevestigd in Doetinchem. We zien dus ook een positieve beweging in de markt ontstaan gericht op de energietransitie opgave. Deze marktinitiatieven wijzen inwoners en bedrijven op de mogelijkheden van financiële instrumenten, waaronder onze gemeentelijke duurzaamheidslening.

Daarnaast zijn kennis- en onderwijsinstellingen actief met het thema duurzaamheid aan de slag. Vanuit onze gemeente zijn we opdrachtgever van interessante projecten voor groepen leerlingen van het Technasium van het Ulenhofcollege. En is door het Technieklokaal, in samenwerking met Bredeschoolnetwerk en Metzo, een crowdfundingtraject gestart ten behoeve van een structurele inbedding van (duurzame) energietechnieklessen. Leerlingen van AOC-Oost bouwen sinds het najaar van 2017 aan een eigen zonnwagen, Sunna. Deze ontwikkeling is binnenkort te volgen via het Platform Goedemorgen Doetinchem.

Waar borduren we op voort

In de Uitvoeringagenda van 2016-2017 was nog geen concrete doorvertaling gemaakt van de energietransitie opgave, in termen van hoeveelheden besparingen binnen verschillende doelgroepen, ruimtelijke inpassing van duurzame opwekking, aanpak van de warmtetransitie (alternatieven voor aardgas) en benodigde overall-investeringen.

De afgelopen periode hebben we een traject in gang gezet om die nadere concretisering van de energietransitie opgave in beeld te brengen, inclusief de hierbij behorende uitvoeringsstrategie voor de komende jaren.

Inmiddels is duidelijk geworden dat de energietransitie opgave vooral ook vorm en inhoud krijgt via het verbindingen spoor. De opgave, en het bereiken van het doel om energieneutraal te zijn in 2030, is zo direct verbonden met dit spoor van verbindingen.

We hebben ervaren dat het goed werkt om betrokkenen in een vroeg stadium mee te nemen in het transitieproces. Zo heeft het opiniërend traject met de raad rond de opgave van duurzame energie opwekking geleid tot het breder starten van een dialoog op de transitie opgave met 'buiten' (bedrijven, burgers, organisaties, maatschappelijke instellingen en andere organisaties). De komende uitvoeringsperiode (2018-2019) gebruiken we om deze ingezette koers nadrukkelijker in te bedden. Daarbij brengen we de strategische partners veel meer in de lead als het gaat om de uitvoering van verschillende projecten en initiatieven.

3 Lijnen naar de toekomst

Blijvende focus op energie én verbinding

Afgelopen periode hebben we gemerkt dat het werken via de twee sporen goed werkt om focus op de energietransitie opgave te houden. Omdat de lat hoog ligt (energieneutraal in 2030), is het goed om daarbinnen heldere lijnen uit te zetten in aanpak en uitvoering. Vooral ook omdat we in het realiseren van ambities in grote mate afhankelijk zijn van betrokkenheid en actiebereidheid van strategische partners en inwoners. Daarbij kunnen we alleen succesvol zijn, als we onze strategische partners ook een heldere uitvoeringsstrategie bieden. Immers, veelal zijn deze partners in de lead, als het gaat om uitvoering van projecten en initiatieven.

Afgelopen periode is veel energie gestoken in het creëren van een grotere bewustwording in de samenleving voor de duurzaamheidsambitie, en daarbij specifiek op de energietransitie opgave. Het lukt ons nog niet direct om daarbij het grote publiek te bereiken, we zullen komende tijd de opgave blijvend onder de aandacht moeten brengen en houden. Dat vraagt om een strategische marketing & communicatie aanpak.

Kantelen van proces energietransitie opgave

Afgelopen periode stond de energietransitie opgave vooral in het teken van de opgave zelf: de overgang van de energievoorziening van fossiel naar duurzaam in 2030, ten gunste van klimaat en portemonnee. Echter, het daadwerkelijk realiseren van de energietransitie opgave vergt vooral ook een transformatie in proces: een wijziging in gedrag van professionals en burgers, een andere cultuur en werkwijze, en vooral ook het anders met elkaar omgaan en samenwerken.

We zien op dat vlak al een duidelijke kanteling in de wijze waarop initiatieven, projecten en activiteiten worden opgepakt en uitgevoerd. Steeds meer komen we als gemeente in de gewenste rol van verbinder, stimulator en facilitator van het proces. We hechten er veel belang aan dat initiatieven buiten kunnen worden opgepakt en uitgevoerd, en realiseren ons dat dit feitelijk 'de enige manier is' om versnelling op de energietransitie opgave te krijgen. De afgelopen jaren stond vooral in het teken van het inrichten, opspannen en verbinden van initiatiefgroepen, strategische partners en netwerken. De komende jaren zal vooral ingezet worden op het vasthouden van de vrijgekomen energie en actiebereidheid van de verschillende partijen om zaken zelf op te pakken én uit te voeren.

Voor verschillende duurzaamheidsthema's ligt daarbij de bal meer bij de initiatiefnemer zelf, en zullen we als overheid ondersteunen als het proces daarom vraagt. Voor het structureel aanjagen en versnellen van de energietransitie opgave behouden we onze regierol, en zullen we blijvend moeten investeren (door inzet van kennis, menskracht of middelen) om de verschillende initiatieven en activiteiten in beweging te krijgen.

Regionaal waar het kan

De hoge ambitie in het recent verschenen regeerakkoord van Rutte III zal helpen komende tijd de ingezette koers vanuit de energietransitieopgave in Doetinchem te verstevigen en versnellen. Naar analogie van de 'Investeringsagenda, naar een duurzaam Nederland' van VNG, IPO en UvW geeft het regeerakkoord daarbij aan dat met gemeenten, provincies, waterschappen en netbeheerders per regio gewerkt wordt aan een plan voor verduurzaming van de gebouwde omgeving.

Dit plan moet leiden tot een programmatische aanpak, met een optimale mix van energiebesparing, duurzame warmte en duurzame opwekking. Binnen de regio Achterhoek werken we al lange tijd intensief samen aan de energietransitie opgave en de inpassing daarvan. Ook de komende tijd zullen we zowel op regionaal als op lokaal niveau samenwerken met strategische partners, om elkaar blijvend te stimuleren in het zetten van concrete stappen vooruit.

Van gemeenten wordt een flinke inzet gevraagd op de samenwerking met andere partijen en dan met name op het betrekken van 'de maatschappij' bij de energietransitie. De in Doetinchem ingezette lijn vanuit het verbindingenspoor, onder meer met de gestarte Energiedialoogtafels, sluit naadloos aan bij deze inzet.

Werklijnen voor de uitvoering

De vorige Uitvoeringsagenda maakte onderscheid in gemeentelijke initiatieven, initiatieven mét de samenleving en initiatieven dóór de samenleving. Anders dan in voorgaande Uitvoeringsagenda is voor deze Agenda gekozen om te werken met verschillende werklijnen.

Voor het energietransitiespoor wordt komende jaren gewerkt via de werklijn van de Routekaart Doetinchem energieneutraal 2030. Hierbij wordt, voor input en feedback op deze werklijn, in het verbindingenspoor door ons actief ingezet op de werklijnen:

- Energiebesparing gebouwde omgeving
- Duurzame energie opwekking
- Duurzame warmte

Dat is logisch, omdat bij de uitvoering van specifieke activiteiten en het vormen van de routekaart 2030, we veelal afhankelijk zijn van andere partijen.

Daarnaast blijven we binnen het verbindingenspoor de komende periode ook inzetten op het vergroten van de betrokkenheid en samenwerking op de brede duurzaamheidsopgave vanuit Doetinchem Natuurlijk Duurzaam 2030.

4 Samenvatting Uitvoeringsagenda 2018-2019

Energietransitie spoor

Om in 2030 energieneutraliteit te bereiken in Doetinchem hebben we in onze Uitvoeringsagenda ingezet op de werklijn:

1. Routekaart 2030

En daarin de onderverdeling via het verbindingsspoor:

2. Energiebesparing in de gebouwde omgeving
3. Duurzame energie opwekking
4. Duurzame warmte(voorziening)

Komende jaren zal een optimale mix moeten worden bereikt om de beoogde energieneutraliteit in 2030 te behalen. Daarvoor worden diverse activiteiten uitgevoerd en initiatieven opgestart binnen iedere werklijn. Tegelijkertijd zullen we in de routekaart de samenhang en afhankelijkheid tussen de werklijnen explicieter meenemen. Als voorbeeld: Hoe meer we in staat zijn om te besparen op energie in de gebouwde omgeving, hoe kleiner wordt de opgave voor duurzame energie opwekking via zon of wind. Of: Als we in het kader van de warmtetransitie weten in welke buurten en wijken de eerste stappen worden gezet om van het gas los te komen, dan zal dit mogelijk effect hebben voor keuzes in wijkaanpak gericht op energiebesparing. Met andere woorden: een actie in de ene werklijn kan van invloed zijn op beoogde aanpak in een andere werklijn. Daarom zetten we als integrale werklijn de Routekaart Doetinchem energieneutraal 2030 binnen het energietransitie spoor centraal.

Routekaart Doetinchem energieneutraal 2030

Op de korte termijn staat de uitwerking van de Routekaart centraal binnen het energietransitie spoor. Deze routekaart, welke grotendeels via het verbindingsspoor wordt opgepakt komende periode, gaat de route van de verschillende werklijnen binnen de energietransitie opgave integraal én sectoraal inkleuren.

De routekaart komt tot stand via een open, getrappt proces.

- Procesvoorstel & gidsprincipes gereed in september 2017
- Uitwerking ruimtelijk kader voor inpassing, gereed voorjaar 2018
- Routekaart 2030 (uitwerking met 'buiten'), gereed eind 2018

Met de vaststelling van het procesvoorstel en de gidsprincipes heeft de raad in september 2017 ingestemd met de gefaseerde uitwerking van de routekaart naar 2030. In het voorjaar van 2018 wordt daar het kaderstellend ruimtelijk programma aan toegevoegd. Dit kader geeft inzicht in de ruimtelijke én technische mogelijkheden van de energietransitie opgave. Op basis daarvan wordt via het traject van de energiedialoog (verbindingsspoor) een nadere uitwerking gegeven aan de geïdentificeerde werklijnen. Dit is een open en transparant traject waarin samen door bedrijven, kennisinstellingen, NGO's, gemeente en inwoners wordt gewerkt aan een verdere invulling en optimalisering van het transitiepad naar een energieneutraal Doetinchem in 2030. Een traject waarin deze routekaart vorm krijgt met commitment van betrokken partijen en draagvlak op het gekozen transitiepad. Parallel wordt komende periode in regionaal verband ook een traject opgestart voor de uitwerking van een regionale routekaart.

Verbindingen spoor

Als lokale overheid hebben we actief onze rol opgepakt van de verbinder, die andere partijen ondersteunt en enthousiasmeert bij hun duurzame initiatieven. Deze rol hebben we ook nodig voor de realisatie van onze energietransitie opgave. Eind 2016 is daartoe het on- en offline platform GoedemorgenDoetinchem ontwikkeld. We zien in de samenleving ook diverse netwerken en initiatiefgroepen ontstaan, voor de komende periode zien we vooral de opdracht om onze verduurzamingsopgave nog beter te positioneren en te verbinden met andere opgaven. Dat doen we door enerzijds een heldere strategie uit te werken en daarnaast onze zichtbaarheid & herkenbaarheid in Doetinchem te vergroten.

Uitwerking marketing & communicatie strategie

Juist met de invulling van de routekaart 2030 en de belangrijke rol die wij spelen op het verbindingenspoor is een goede marketing en communicatie-strategie nodig voor het welslagen van deze opgave. Uitgangspunt daarbij is dat de grootste winst wordt behaald als iedereen in Doetinchem zich bewust is van het nut en de noodzaak van duurzaamheid in brede zin, en in het bijzonder in het anders omgaan met zijn of haar energie en zich daar ook naar gaat gedragen. We gebruiken het voorjaar van 2018 om een heldere marketing & communicatiestrategie uit te werken, voorzien van een aanpak die aansluit bij iedere doelgroep binnen Doetinchem.

Energiebesparing in de gebouwde omgeving

De eerste en meest effectieve stap in de trias energetica is het inzetten op energiebesparing in de gebouwde omgeving. Want de energie die *niet* gebruikt wordt, is nog altijd de meest duurzame energievorm. Als opgave hebben we gesteld dat we in 2030 (ten opzichte van 2012) 55% op het gasverbruik en 20% op het elektriciteitsverbruik besparen.

Activiteiten en projecten rond energiebesparing in de gebouwde omgeving worden specifiek voor de verschillende doelgroepen uitgevoerd. Afhankelijk van de doelgroep nemen strategische partners als verduurSaam Energieloket, IG&D-commissie Duurzaamheid in Doetinchem (DUID), Omgevingsdienst Achterhoek (ODA) of woningbouwcorporaties zelf de lead als het gaat om uitvoering van projecten of het stimuleren en enthousiasmeren van bewoners en bedrijven op het verduurzamen van woningen of gebouwen/bedrijfspannen. Wij bieden de middelen en mogelijkheden om daarin voortgang te boeken. Daarnaast stimuleren en faciliteren wij gebouweigenaren (verenigingen, besturen, scholen en maatschappelijke organisaties) om zelf tot actie over te gaan. Ook stimuleren we ze bij de uitvoering van maatregelen, of het oplossen van vraagstukken, om gezamenlijk op te trekken.

Verduurzamen woningen

Naast de reguliere werkzaamheden vanuit verduurSaam Energieloket wordt komende periode een specifieke wijkaanpak uitgerold over een aantal wijken in Doetinchem. Het energieloket voert dit traject uitgevoerd in samenwerking met bureau Susteen, om zoveel mogelijk woningeigenaren te stimuleren om op basis van een woningverbeterplan verduurzamingsmaatregelen te laten uitvoeren.

Verduurzamen bedrijven

Commissie Duid van IG&D gaat begin 2018 van start met de uitrol van een driejarig verduurzamingstraject voor bedrijven in Doetinchem. De aanpak gaat uit van de wortel & stok benadering. Allereerst worden bedrijven zoveel mogelijk gestimuleerd om een uitgebreide duurzaamheid & energiescan uit te voeren. Deze scan is gratis mits het bedrijf de maatregelen uit de scan doorvoert, welke binnen vijf jaar terugverdiend zijn. Gaan bedrijven niet actief aan de slag met de verduurzamingsopgave, dan zal via 'de stok' actief gehandhaafd worden door de ODA (om bedrijven te laten voldoen aan vereisten ten aanzien van verduurzaming vanuit de Wet milieubeheer).

Verduurzamen scholen en overige instellingen

Ook de komende uitvoeringsperiode blijven we scholen stimuleren en faciliteren door kennis en praktijkvoorbeelden te delen rond verduurzamingsmogelijkheden. Met de recent vastgestelde gemeentelijke duurzaamheidslening wordt het voor verenigingen, scholen en overige maatschappelijke organisaties aantrekkelijk om te investeren. Daarbij blijven we vanuit onze eigen gemeentelijke accommodaties het goede voorbeeld geven.

Duurzame nieuwbouw

Bij nieuwbouwwontwikkelingen stimuleren we de markt om direct duurzaam te ontwikkelen, om te voorkomen dat de energietransitie opgave in de gebouwde omgeving met iedere toevoeging van nieuwbouw 'extra' vergroot wordt. Daarbij blijven we vanuit onze eigen gemeentelijke accommodaties het goede voorbeeld geven. Daarnaast denken we mee met duurzame (bouw)oplossingen voor onderwijs- en kennisinstellingen en andere maatschappelijke organisaties, waaronder de voorziene nieuwbouw van AOC-Oost.

Duurzame energie opwekking

Met de beoogde vaststelling van het ruimtelijk beleid voor duurzame energie opwekking in Doetinchem in het voorjaar van 2018 wordt een helder kader gegeven aan initiatiefnemers van duurzame energie opwekprojecten.

In combinatie met de op- en inrichting van het regionale energiefonds worden initiatiefnemers medio 2018 in staat gesteld om duurzame energie opwekprojecten versneld tot ontwikkeling te brengen.

Als gemeente zijn we in de lead als het gaat om ontwikkeling van duurzame energie opwekprojecten op onze eigen (potentiele ontwikkel)gronden, waaronder zonnepark Europaweg en A18 bedrijvenpark.

In 2018 wordt tevens gehoor gegeven aan de wens om het geschikte dakoppervlak in de gebouwde omgeving verder uit te nutten voor de opwek van duurzame energie door toepassing van zonnepanelen. Naar verwachting start in 2018 de plaatsing van zonnepanelen op de daken van 13 gemeentelijke accommodaties. Via de aanpak Zonnige bedrijven Doetinchem start in het voorjaar van 2018 een traject voor plaatsing van zonnepanelen op bedrijfsdaken in Doetinchem (incl. agrarische bedrijfsdaken).

Duurzame warmte

In het nieuwe regeerakkoord staat, conform het klimaatakkoord van Parijs, dat de gehele gebouwde omgeving van Nederland in 2050 niet meer afhankelijk is van aardgas voor de warmtevoorziening. De komende jaren zal dan ook stapsgewijs de markt voor verduurzaming van de warmtevoorziening van de bestaande woningvoorraad op gang gebracht moeten worden. Naarmate de expertise en ervaring in de bouwsector toeneemt, zullen de kosten dalen en kan de verduurzamingsmarkt meer op eigen benen staan. Ook in Doetinchem moeten woningen en bedrijven overschakelen naar een alternatieve warmtevoorziening (verwarming en warm tapwater). Dat vraagt om een strategische en zorgvuldige programmering in uitvoering, welke hand in hand gaat met de beoogde ingrepen in de openbare ruimte (denk aan riolering) en voorziene renovaties in de gebouwde omgeving (denk aan meerjaren onderhoudsprogrammering woningbouw corporaties). In 2018 werken we met strategische partners, waaronder Sité, Buha en Liander, maar ook met inwoners van wijken en dorpen, toe naar een warmtetransitie-plan. Op basis van dit plan worden komende jaren stappen gezet naar een duurzame warmtevoorziening in de gebouwde omgeving. Het stimuleren van de markt om bij nieuwbouwplannen voor een alternatieve warmtevoorziening te kiezen, wordt daarbij actief meegenomen.

Direct aanpalende initiatieven bij energietransitiespoor

Initiatieven generator 'beste idee voor Goedemorgen Doetinchem'

In 2018 starten we met de initiatieven generator 'beste idee voor Goedemorgen Doetinchem'. Duurzame ideeën zijn er namelijk overal in Doetinchem. Bij jong en oud, bij particulieren, bedrijven, verenigingen en stichtingen. Met deze initiatievengenerator dagen we Doetinchemmers uit met het beste, duurzame idee voor Doetinchem te komen. Deze duurzame, goede ideeën willen we stimuleren, een duwtje in de goede richting geven. Daartoe stellen we, via een nader uit te werken regeling, per jaar een initiatievenbudget beschikbaar. De beste ingediende initiatieven selecteren we voor een pitchronde aan de Initiatieventafel, waarna een brede jury (met vertegenwoordigers uit bedrijfsleven, onderwijs én overheid) de beste ideeën beloont met een bijdrage om het idee verder uit te werken.

Vergroten zichtbaarheid & herkenbaarheid in Doetinchem

Het duurzaamheidsonderzoek onder het inwonerpanel heeft aangetoond dat inwoners van Doetinchem:

- onvoldoende bekend zijn met de duurzaamheids-ambities van onze gemeente
- soms niet weten van het bestaan van het verduurSaam Energieloket
- onvoldoende zicht hebben op de instrumenten die we aanbieden om zelf actief stappen te zetten om te verduurzamen.

Deze groep inwoners bereiken we nu waarschijnlijk ook nog niet via het platform GoedemorgenDoetinchem, omdat zij niet al zijdelings betrokken zijn via andere trajecten. Komende jaren zetten we daarom in op het verbreden en vergroten van onze zichtbaarheid en herkenbaarheid in Doetinchem.

Zo willen we komende periode meer fysiek zichtbaar zijn, en zo werken aan de herkenbaarheid van ons beeldmerk GoedemorgenDoetinchem. Daarom gaan we op zoek naar een centrale plek in de stad, vergelijkbaar met het Stadslab, van waaruit we verschillende activiteiten kunnen oppakken. Op deze locatie zou het VerduurSaam Energieloket inloopspreekuren kunnen organiseren voor particuliere woningeigenaren. Ook bieden we de Doetinchemse energiecoaches daarmee ruimte om bijeenkomsten te organiseren, of om specifieke Energiedialoogtafels te houden.

Mogelijk kunnen we vanuit deze centrale plek ook de gewenste pool met 'duurzaamheids-vrijwilligers'² gaan inzetten op specifieke activiteiten. Bovendien biedt een centrale plek mét andere enthousiaste duurzame ondernemers diverse mogelijkheden voor het leggen van weer nieuwe verbindingen.

In 2018 wordt het Cleantech centre van Doetinchem geopend in de oude Stadsbibliotheek. Op deze locatie bundelen bedrijven kennis, kunde en kracht tot het creëren van werkgelegenheid (op een verantwoorde en duurzame manier). We zien kansen om hier wellicht dit fysieke loket in te richten. Maar mogelijk doen zich ook alternatieve locaties voor. Het voorjaar van 2018 verkennen we met verschillende stakeholders op welke locatie in de stad we dit fysieke loket het beste kunnen gaan inrichten.

² In 2018 willen we (gepensioneerde) duurzaamheids-professionals oproepen zich als vrijwilliger aan te melden voor deelname aan een expertpool. Experts kunnen dan worden ingezet voor bijvoorbeeld kennisoverdracht of begeleiding van initiatiefgroepen (tegen een vrijwilligers-vergoeding)

5 Werk in uitvoering

Aanpak, organisatie en uitvoering

Voor de uitvoering van deze Uitvoeringsagenda vallen we vanuit het kernteam duurzaamheid enerzijds terug op het daartoe ingerichte interne organisatie, tegelijkertijd werken we op de verschillende werklijnen veel samen met organisaties `van buiten`.

Kernteam Doetinchem Natuurlijk Duurzaam

Bestuurlijk opdrachtgever: wethouder Langeveld en Directie

Ambtelijk opdrachtnemer: Eric Wijnroks /regisseur Fysiek

Vanuit het kernteam, bestaande uit twee (strategisch) beleidsadviseurs (1,8 fte), een projectmedewerker duurzaamheid (0,5 fte), een beleidsmedewerker vanuit BUHA (0,2 fte, roulerend vanuit pool vanuit accommodaties, afval&grondstoffen en stedelijk beheer), een strategisch communicatie adviseur (0,5 fte Services) en een adviseur financiën/controller (0,1 fte vanuit bedrijfsvoering).

Betrokken interne organisatie

Voor de uitvoering van verschillende onderdelen uit deze Uitvoeringsagenda zullen we terugvallen op inhoudelijk betrokken teams en afdelingen. Zo wordt vanuit het Projectbureau uitvoering gegeven aan projecten zoals zonnepark Europaweg en zonnepark A18. Ook het stimuleren van marktpartijen voor duurzame nieuwbouw wordt opgepakt vanuit het Projectbureau. De energie inkoop via AGEM wordt door team Inkoop opgepakt, als ook het thema circulaire economie. Daarnaast zijn collega's van BUHA structureel aan zet voor de verdere verduurzaming van gemeentelijk vastgoed en installaties in de openbare ruimte. Daarnaast wordt vanuit BUHA invulling gegeven aan het thema 'van afval naar grondstof'. Ook de komende uitvoeringsperiode houden we overige interne afdelingen betrokken via de duurzaamheidsambassadeurs.

Strategische partners in uitvoering

Voor de uitvoering van de verschillende werklijnen werken we nauw samen met diverse partijen en organisaties van buiten. Waaronder de regiogemeenten, IG&D/commissie Duid, woningbouwcorporaties, Rabobank, AGEM, Liander, Waterschap Rijn en IJssel, de Doetinchemse energiecoaches, kennisinstellingen & scholen en de deelnemers aan de Energiedialoogtafel Doetinchem. Per werklijn en doelgroep zijn daarbij verschillende strategische partners van belang. In de bij deze Uitvoeringsagenda behorende Uitvoeringskalender (bijlage II) zijn de strategische partners weergegeven.

Een deel van onze werkzaamheden wordt, net als voorgaande jaren, uitgevoerd door het verduurSaam Energieloket. De structurele kosten voor dit energieloket bedragen € 55.000 per jaar.

Intergemeentelijke, regionale, provinciale of nationale afstemming

Daarnaast vindt veel intergemeentelijke, regionale of zelfs nationale afstemming plaats. Dit vindt plaats binnen de reguliere beleidsuren. De uitkomsten van deze samenwerking worden weer doorvertaald naar de Doetinchemse situatie, en komen hierbij in de Uitvoeringsagenda terecht.

Marketing & Communicatie

Er zal komende jaren nog meer bewustzijn moeten ontstaan voor de opgave waar we voor staan, waardoor mensen uit zichzelf aan de slag gaan. Dat willen we bereiken door een gevoel van eigenaarschap bij verschillende doelgroepen te creëren, hen te laten zien én ervaren wat binnen hun mogelijkheden ligt en wat de opbrengsten daarvan zijn. Dat doen we enerzijds door onze inwoners uit te nodigen om actief bij te dragen aan de uitwerking van de Routekaart. Maar dat is niet voldoende om de brede beweging in gang te zetten.

In het voorjaar van 2018 wordt daarom gewerkt aan een marketingstrategie om het merk 'Goedemorgen Doetinchem' nog sterker te positioneren. Via de kernboodschap van 'een goede morgen voor Doetinchem' moet aan inwoners worden uitgelegd:

- wat wordt bedoeld met een energieneutraal Doetinchem in 2030,
- hoe onze Uitvoeringsagenda daaraan bijdraagt, en
- op welke wijze zij daar zelf een bijdrage aan kunnen leveren.

Met de juiste strategie creëren we niet alleen draagvlak, we activeren tot deelname, en maken inzichtelijk welke stappen men zelf kan zetten om een bijdrage te leveren aan een 'goedemorgen voor Doetinchem'. Anders dan in de voorgaande periode zullen we komende jaren een structurele inzet van een communicatiestrategie nodig hebben. In eerste instantie proberen we die inzet intern te borgen, in het geval dat dit niet mogelijk blijkt, zullen we een deel van het budget voor verbindingen moeten reserveren voor (tijdelijke) externe inzet.

Financiën

Vanaf 2018 is er op jaarbasis structureel 400.000 Euro in de begroting opgenomen voor duurzaamheid. Voor deze Uitvoeringsagenda is per werklijn een begroting gemaakt voor de beoogde investeringen in de komende twee jaar:

	2018	2019
Energietransitie spoor		
Routekaart 2030	50.000	25.000
Verbindingenspoor		
Marketing & communicatie	50.000	50.000
Gebouwde omgeving	75.000	75.000
Duurzame energie opwekking	75.000	75.000
Duurzame warmte	25.000	50.000
Faciliteren initiatieven	75.000	75.000
Zichtbaarheid & herkenbaarheid	50.000	50.000
Totaal	400.000	400.000

Daarnaast is 8 miljoen in een revolverend fonds beschikbaar voor de inzet van financiële instrumenten. Op dit moment worden vanuit dit fonds de duurzaamheidsleningen voor particuliere woningeigenaren en voor verenigingen en maatschappelijke organisaties gefinancierd. In 2018 is voorzien dat een deel van het revolverend fonds ingezet wordt voor het regionale energiefonds. Binnen de regionale aanpak bedrijven wordt komende jaren mogelijk ook uitwerking gegeven aan een duurzaamheidslening voor bedrijven.

Tot slot is het goed denkbaar dat gezien het innovatieve karakter van het uitvoeringsprogramma er ook nog diverse geldstromen aangeboord kunnen worden vanuit provincie, het Rijk en/of Europa in de vorm van subsidies of onderzoeksgelden.

Monitoring

Monitoring op niveau van de uitvoeringsagenda

De bestuurlijk opdrachtgever en de collega's van de ambtelijke organisatie monitoren gezamenlijk continu de voortgang van activiteiten en projecten in termen van tijd, menskracht en middelen. Waar nodig, herprioriteren we projecten of sturen we anderszins bij.

Monitoring op de energietransitie opgave

In de nader uit te werken Routekaart Doetinchem energieneutraal 2030 wordt een voorstel voor monitoring van de energietransitie opgave opgenomen, die past bij het format van deze Routekaart. De resultaten van deze monitoring zullen via voortgangsrapportages worden teruggekoppeld, en gebundeld worden opgenomen in de evaluatie van deze Uitvoeringsagenda.

We stellen voor om daarbij de beschikbare landelijke monitoringstools te gebruiken. In de basis zal dit de Lokale Energie Etalage zijn (www.lokaleenergieetalage.nl).

De kwantitatieve indicatoren in de Lokale Energie Etalage zijn afkomstig uit de Klimaatmonitor van Rijkswaterstaat. Het is de meest actuele informatie die openbaar beschikbaar is en op kwaliteit is getoetst. Belangrijk aandachtspunt bij de monitoring is dat met name deze kwaliteitstoetsing en het openbare karakter er voor zorgen dat het één tot anderhalf jaar duurt voordat energieverbruiksgegevens kunnen worden getoond. Vele andere indicatoren zijn eerder beschikbaar. Zodra meer recente informatie beschikbaar is, wordt de indicator automatisch bijgewerkt in de Lokale Energie Etalage.

Bijlagen

Bijlage 1 Evaluatie Uitvoeringsagenda 2016-2017

Terugkijkend naar de Uitvoeringsagenda van afgelopen twee jaar zijn de volgende resultaten geboekt:

Gemeentelijke initiatieven

Onderzoek inwonerpanel

Op basis van een peiling onder het Doetinchemse inwonerpanel is eind 2016 duidelijk geworden dat Doetinchemmers veel waarde hechten aan de duurzaamheidsambities van de gemeente. Het overgrote deel van de respondenten (83%) onderschrijft het belang van de overgang naar een duurzame energievoorziening. De bereidheid om daarin zelf stappen te ondernemen is aanwezig, echter is duidelijk uit dit onderzoek dat activiteiten en instrumenten vanuit gemeente nog niet altijd bekend zijn bij het brede publiek.

verDuurSaam Energieloket

In samenwerking met de acht Achterhoekse gemeenten is hard gewerkt aan de inrichting van het VerduurSaam Energieloket. Een onafhankelijk loket voor alles over energiebesparing in de bebouwde omgeving. Van informatie over techniek en financiële regelingen tot producten en diensten. Het Energieloket bestaat sinds 1 januari 2017 en heeft in samenwerking met ons vele activiteiten opgepakt

Achterhoekse energiecoaches

In samenwerking met verduurSaam Energieloket zijn verschillende initiatieven gestart rond verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Eén van de activiteiten betreft de opleiding van betrokken inwoners tot energiecoach. De afgelopen periode zijn vijf energiecoaches wonend in Doetinchem opgeleid.

Doetinchems Appeltje

Via de bewustwordingscampagne Doetinchems Appeltje zijn 230 woningeigenaren in onze gemeente (bijna 100 in Doetinchem, ruim 100 in Gaanderen en 30 in Wehl) via een warmtefoto van hun woning bewust gemaakt van de mogelijkheden om meer energie te besparen door de schil van hun woning te isoleren.

Subsidieregeling Achterhoek Bespaart

De subsidieregeling Achterhoek Bespaart liep tot 31 december 2016. Er zijn in totaal 200 aanvragen afgehandeld en uitgekeerd. Deze 200 goedgekeurde aanvragen hebben samen 229 maatregelen genomen, variërend van HR++ glas, dakisolatie, spouwmuurisolatie, gevelisolatie en/of vloerisolatie.

Duurzaamheidslening

Voor particuliere woningeigenaren is de duurzaamheidslening per 1 juli 2016 van kracht. Tot november 2017 hebben bijna 300 woningeigenaren gebruik gemaakt van deze lening (met een totale investering van rond de € 1,5 miljoen). In totaal heeft dit geleid tot de uitvoering van 345 maatregelen ter verduurzaming van woningen. Hiervan betreft 80% van de maatregelen de installatie van zonnepanelen. Hiermee heeft de duurzaamheidslening voor particuliere woningeigenaren geleid tot een besparing van bijna 35.000 m³ gas en ruim 600.000 kWh elektriciteit.

Wijkaanpak

Eind 2017 start VerduurSaam Energieloket een specifieke wijkaanpak voor verduurzaming in twee wijken van Doetinchem, in samenwerking met Susteen. In totaal ontvangen 2000 eigenaren van woningen van vóór 1976 in Doetinchem een aanbod voor een Woningverbeterplan.

Met dit plan krijgen de woningeigenaren een effectief beeld van de energiehuishouding van de woning. Daarbij worden ook de mogelijkheden voor verbetering in kaart gebracht en een offerte voor uitvoering. Het bedrijf Susteen is verantwoordelijk voor het Woningverbeterplan en de uitvoering van de maatregelen. Daarbij werkt Susteen zo veel mogelijk samen met Achterhoekse adviseurs en bedrijven.

Verduurzamen gemeentelijke accommodaties

In 2016 is een plan van aanpak opgesteld voor het verduurzamen van elf gemeentelijke accommodaties. Na positief besluit in het najaar van 2016 door de raad op dit voorstel, is in 2017 gestart met de uitvoering van de duurzaamheidsmaatregelen. De uitvoering loopt mee in de meerjarenonderhoudsplanning tot en met 2020.

Gemeentehuis als inspiratiebron

Het gemeentehuis is in 2011 gerenoveerd waarbij maatregelen zijn genomen om de energie vraag terug te dringen. De eerste stap van trias energetica is hiermee genomen. Uit nader onderzoek (in 2016) is gebleken dat met name in de gevel nog verbeteringen mogelijk zijn. In 2017 is als eerste stap het dak van de vleugel vervangen. Daarnaast worden begin 2018 zonnepanelen op het dak van de zijvleugel geplaatst.

Zorgplein

Het dak van Zorgplein is in 2017 vervangen. Bij de renovatiewerkzaamheden is rekening gehouden met toekomstige plaatsing van zonnepanelen. De plaatsing van de panelen zal naar verwachting begin 2018 volgen.

Verduurzaming en duurzame energie opwekking loods BUHA Havenstraat

De loods van BUHA aan de Havenstraat wordt gerenoveerd. In het uitvoeringsprogramma is het volgende voorzien:

- ledverlichting in de loods,
- dakisolatie,
- uitbreiding van de duurzame pelletkachel,
- plaatsen solartracker (beweegbare zonne-installatie),
- plaatsen zonnepanelen op de carport,
- plaatsen van circa 900 zonnepanelen op het dak van de loods,
- plaatsen van een kleine windmolen,
- inrichten van een experience room over duurzaamheid op het dak van de loods.

Verduurzaming scholen algemeen

Scholen zijn de afgelopen jaren via diverse bijeenkomsten, georganiseerd door ons zelf of door derden, geïnformeerd over de mogelijkheden van energiebesparing, verbetering van binnenklimaat in scholen en duurzame energie opwekking. Er gebeurt al best veel op het gebied van verduurzaming, maar er is niet altijd voldoende uitwisseling van kennis. Zo kunnen praktische voorbeelden (zoals de CO2-meter in de klas, of het zonnepanelenleaseplan waar Pro8 gebruik van maakt) ter inspiratie voor andere scholen werken. Ook kan het bij uitvoering van maatregelen, of het oplossen van vraagstukken, helpen om gezamenlijk op te trekken.

Ook de komende uitvoeringsperiode blijven we scholen stimuleren en faciliteren door kennis en praktijkvoorbeelden te delen rond verduurzaming van scholen. Met de recent vastgestelde gemeentelijke duurzaamheidslening wordt het voor scholen aantrekkelijk om te investeren.

Rozengarde en IKC 't Noorderlicht

Afgelopen jaren is door sportcentrum Rozengarde fors geïnvesteerd in verduurzaming, met name in het zwembad is geïnvesteerd in het verduurzamen van technische installaties en voorzieningen. Pal naast het sportcentrum is in 2017 't Noorderlicht als integraal kindcentrum opgeleverd. Er is gekozen voor een bijzonder duurzaam, modulair en flexibel bouwconcept. Voor de energievoorziening maakt Noorderlicht gebruik van vrijkomende warmte van Rozengarde. Met de beoogde plaatsing van ruim 300 zonnepanelen is dit gebouw energieneutraal.

MFA Gaanderen

In de zomer van 2017 is de nieuwe multifunctionele accommodatie voor de basisscholen en voetbalvereniging VVG'25 in Gaanderen opgeleverd. Het ontwerp blinkt uit in duurzaamheid en is zeer energiezuinig. Het gebouw staat op het voormalige hoofdveld van de voetbalvereniging.

Zonnepark A18 Bedrijvenpark

In 2016 en 2017 is een aantal scenario's voor de ontwikkeling van een mogelijk zonnepark op bedrijventerrein A18 uitgewerkt. Een verdere uitwerking wordt weer opgepakt nadat de strategische discussie rond programmering van regionale bedrijventerreinen is afgerond.

Zonnepark Europaweg

In 2016 is een aantal scenario's uitgewerkt voor de ontwikkeling van een zonnepark aan de Europaweg. De uitwerking daarvan is onderdeel van de gebiedsuitwerking Europaweg, waarover positief besloten is door de raad (8 juni 2017). Daaropvolgend zijn in 2017 de eerste stappen gezet om de ontwikkeling en inpassing van een zonnepark mogelijk te maken, de daarvoor benodigde onderzoeken zijn in voorbereiding genomen.

Duurzame luifel station Doetinchem

In 2016 is positief besloten op de uitvoering van de busluifel bij het station van Doetinchem met een geïntegreerd glas-op-glas zonnedak. De ter plaatse opgewekte energie wordt gebruikt voor installaties in de openbare ruimte, zoals de straatverlichting. De oplevering van het vernieuwde stationsgebied, inclusief duurzame busluifel, heeft in september 2017 plaatsgevonden.

Mogelijkheden grootschalige duurzame energieopwekking

In het najaar van 2016 is een opiniërend traject met de raad gestart rond de opgave van grootschalige duurzame energie opwekking. Via een getrappt proces is de raad geïnformeerd over de mogelijkheden van duurzame opwekking in Doetinchem, de te hanteren gidsprincipes voor de transitieopgave, de rolname van gemeente bij ontwikkeling en zijn de bandbreedtes bepaald voor een drietal scenario's (maximaal zon, optimaal wind, vergaand besparen). In september 2017 heeft de raad het procesvoorstel voor totstandkoming van de routekaart, en de binnen dat proces te hanteren gidsprincipes, vastgesteld. In het najaar van 2017 zijn interne sessies georganiseerd met collega's vanuit RO, ontwerpatelier en beleid, rond de opgave van zon en wind.

Beleidskader Duurzame Energie in de Achterhoek

In 2016 is gestart met de uitwerking van het beleidskader Duurzame Energie in de Achterhoek. Een regionale werkgroep (RO'ers en Duco's) heeft een beleidsnotitie uitgewerkt, dat een raamwerk biedt voor ruimtelijke en sociale inpassing van duurzame energieopwekkinginstallaties in het Achterhoekse landschap. Besluitvorming op dit kader is voorzien na het voorjaar van 2018.

Vervolgens zal dit kader vertaald moeten worden naar de situatie voor Doetinchem. De resultaten van de interne sessies met collega's vanuit RO, ontwerpatelier en beleid, rond de opgave van zon en wind, worden hierbij nadrukkelijk betrokken.

Energiedialoogtafel Doetinchem

Parallel aan het opiniërend traject met de raad rond de opgave van duurzame energie opwekking in Doetinchem is een dialoog gestart met onder meer inwoners, bedrijven, kennis & onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties. Op 15 mei 2017 heeft de eerste energiedialoogtafel plaatsgevonden. Komende periode wordt met dit netwerk de Routekaart Doetinchem Energieneutraal 2030 nader uitgewerkt. Daartoe worden themagerichte dialoogtafels ingericht, waarbij de optimale mix van energiebesparing, duurzame warmte en duurzame energie opwekking aan bod zullen komen.

Duurzaam stimuleringsfonds

In aanvulling op de in 2016 geïntroduceerde duurzaamheidslening voor particuliere woningeigenaren is per oktober 2017 een vergelijkbare duurzaamheidslening voor verenigingen & maatschappelijke organisaties van kracht geworden. Daarnaast wordt gewerkt aan de in- en oprichting van het regionale energiefonds, als aanjaagfonds om grootschalige projecten ten behoeve van de energietransitie te realiseren.

Duurzaam inkopen

In 2017 is nieuw inkoopbeleid opgesteld, waar onder meer circulaire economie als een van de thema's is opgenomen.

Duurzame energie inkoop via AGEM

Per 1 januari 2018 kopen we als gemeente duurzame energie in uit de eigen regio om te voorzien in onze gemeentelijke energievraag. Deze inkoop gaat via de AGEM Levering bv.

Doetinchem Verduurzaamt

Binnen de gemeentelijke organisatie is gestart met het vergroten van het bewustzijn rond de duurzaamheidsopgave waar we als gemeente voor staan, en intrinsiek in te bedden in ons handelen. Vanaf 2017 is gestart met het werken met duurzaamheidsambassadeurs binnen de verschillende afdelingen, deze ambassadeurs zijn aanspreekpunt binnen hun eigen team of afdeling als het gaat om duurzaamheid. Iedere 6 weken organiseren we een 'broodje duurzaam' om elkaar te inspireren en informeren over specifieke thema's of mooie projecten die zijn uitgevoerd.

Initiatieven met de samenleving

Online en offline activiteiten Doetinchem Natuurlijk Duurzaam

In het najaar van 2016 is samen met een groep betrokken Doetinchemmers gestart met de ontwikkeling van het gewenste platform, als verbindend element voor alle duurzame initiatieven in Doetinchem. Dit platform is uitgewerkt en ingericht vanuit het beeldmerk GoedemorgenDoetinchem.

Naast een aantrekkelijke website, en een actuele facebookpagina, is ook aanvullend communicatiemateriaal vervaardigd om bekendheid te genereren. Tijdens de Lekker Wonen Beurs op 5 november 2016, georganiseerd in samenwerking met onder meer de Rabobank en Amphion, is het platform GoedemorgenDoetinchem gelanceerd onder toezicht van de Groene Burgemeester.

Daarna is de afgelopen periode dankbaar gebruik gemaakt van de inzet van deze Groene Burgemeester, onder meer bij de opening van de busluifel, 't Noorderlicht, maar ook op evenementen zoals de open dag bij de Zumpe of FestIMME/Solar boten race. Sinds april 2017 wordt maandelijks in Doetinchems Vizeer geïnformeerd over de voortgang van diverse duurzaamheids-activiteiten en evenementen.

Lekker Wonen Beurs 2016

Schouwburg Amphion in Doetinchem was op zaterdag 5 november 2016 het decor van de Lekker Wonen Beurs, over slim en duurzaam (ver)bouwen. Dit event was een samenwerking van de gemeente Doetinchem, de Rabobank en het verduurzaam energieloket. Vijfhonderd bezoekers lieten zich zaterdag tussen 10 en 16 uur inspireren door ondernemers en organisaties uit de Achterhoek met tips, informatie en leuke aanbiedingen rond duurzaam wonen. Publiekstrekker Helga van Leur gaf die dag haar kijk op het klimaat en de wereld. Energiecoaches gaven bezoekers slimme bespaartips en voor de kinderen werden leuke knutselactiviteiten en duurzame proefjes georganiseerd. Via een informatiemarkt werden bezoekers geïnformeerd over isolatie, verwarmingstechnieken, zonnepanelen, Achterhoekse energie en nog veel meer. Daarnaast gaven architecten en interieurstylisten advies over de ideale indeling van een woonhuis. En konden bezoekers een proefrit maken op de nieuwste generatie E-bikes of in een elektrische auto. Beoogd is in 2018 een tweede Lekker Wonen Beurs te organiseren.

Bedrijvig Doetinchem gaat duurzaam

Samen met IGenD en verschillende parkmanagers van bedrijventerreinen in Doetinchem zijn eerste, verkennende stappen gezet in de verduurzamingsopgave bij bedrijven. De afgelopen periode zijn bedrijven, via IGenD, gestimuleerd om een energie en strategiescan uit te voeren. Enerzijds gericht op inzicht in korte termijn verduurzamingsmaatregelen, anderzijds om inzicht te geven in hoeverre bedrijven fit zijn voor de toekomst. Ook duurzame ondernemers uit de binnenstad konden hieraan deelnemen. Onder meer op basis van de ervaringen van dit traject, en overige trajecten binnen de regio Achterhoek, is nu een integrale aanpak voor verduurzaming van bedrijven uitgewerkt. De concrete uitvoering daarvan gaat komende drie jaar plaatsvinden.

Verkenning CleanTech Doetinchem

De in 2016 gestarte verkenning naar de haalbaarheid van een Cleantechcentre in Doetinchem heeft geleid tot een concreet aanbod van dit concept op de locatie van de oude bibliotheek. Na een positief besluit op het voorstel van het consortium (net voor de zomer van 2017) is in het najaar van 2017 gestart met de verdere voorbereiding en renovatie van het fysieke pand. Beoogd is dat Cleantech Doetinchem in april 2018 haar deuren kan openen.

Duurzaamheid in prestatie-afspraken Sité

In 2016 en 2017 heeft Sité jaarlijks bijna 500 woningen gerenoveerd, inclusief de toepassing van duurzaamheidsmaatregelen waarmee de woningen naar minimaal label B zijn gebracht. Daar waar mogelijk zijn bij renovatieprojecten ook particuliere woningeigenaren betrokken, en gewezen op de gemeentelijke instrumenten. Tevens is in de zomer van 2017 gestart met de bouw van 56 energie neutrale woningen op Saronix. Jaarlijks heeft Sité een aanbod voor 500 huurders om zonnepanelen te laten plaatsen. Sité heeft zich in 2016 aangesloten bij The Natural Step.

Energiebesparing buitensportverenigingen en ledverlichting sportvelden

Op basis van uitgevoerde energiescans zijn maatregelen naar voren gekomen die de verenigingen kunnen nemen om de accommodaties te verduurzamen. Mede met hulp van de duurzaamheidslening voor verenigingen kunnen buitensportverenigingen deze maatregelen tot uitvoering brengen. Daarnaast wordt bij vervangende verlichting van sportvelden altijd afgewogen of ledverlichting haalbaar is.

Initiatieven door de samenleving

Doetinchem Fairtrade gemeente 2018

In 2016 is een initiatief gestart voor het bereiken van Fairtrade-gemeente label voor Doetinchem. Een werkgroep met vrijwilligers is bezig met het voorbereiden van de stappen richting Fairtrade gemeente 2018. Als gemeente faciliteren we de werkgroep op onderdelen die voor ons als gemeente relevant zijn in het kader van beleid, inkoop van goederen en diensten, etc. Eind 2017 is de oprichting van de Stichting Fairtrade Doetinchem beoogd.

Energiecollectieven

Een aantal initiatiefgroepen (oa in Wehl en Gaanderen) is actief bezig met het onderzoeken van mogelijke collectieve duurzame energie opwekking, zoals postcoderoosprojecten op daken. In samenwerking met AGEM is eind mei 2017 een informatiebijeenkomst georganiseerd, om deze initiatieven te stimuleren en faciliteren.

Bijlage 2 Dynamische uitvoeringskalender 2018-2019